

HANDLINGSPLAN FOR NATUR, KULTURARV OG MILJØ

2021-2024

DEN NORSKE
TURISTFORENING

FOTO: MARIUS DALSEG SÆTRE

Det ligger i vår natur

Den Norske Turistforening

HANDLINGSPLAN FOR NATUR,
KULTURARV OG MILJØ 2021-2024

	INNLEDNING	3
1.	HOVEDUTFORDRINGER	4
2.	FORANKRING OG DNTS ROLLE	8
3.	MÅLOMRÅDER OG TILTAK	10

INNLEDNING

Som Norges største friluftslivsorganisasjon med nesten 320 000 medlemmer, rundt 550 hytter og 22.000 kilometer merkede stier har DNT en unik posisjon og et stort ansvar. Vi skaper naturopplevelser for livet og tar vare på den norske friluftslivstradisjonen i fjellet, i skogen, langs kysten, i tettsteder og i byer. Mantraet til filosofen og friluftslivsentusiasten Arne Næss var «et rikt liv med enkle midler». Dette oppsummerer også våre verdier og vår virksomhet. Ved å styrke friluftslivets posisjon og å få enda flere ut i friluftslivet vil DNT få enda flere til å bli glad i norsk natur og ta vare på den.

Naturforvaltning er en del av DNTs kjernevirksomhet. Det er lang tradisjon for en egen strategi for dette arbeidsfeltet. DNTs natur- og miljøvernstrategi behandles på DNTs landsmøte ca. hvert tredje år. I denne revideringen er tittelen endret til «Handlingsplan for natur, kulturarv og miljø». Planen er tett koblet til vårt veivalg og peker på hvilke hovedtiltak DNT skal jobbe med i perioden. I tillegg er DNTs arbeid med kulturarv tatt inn i planen. Dette er i tråd med DNTs veivalgsdokument 2019-2023 og tydeliggjør at DNT skal ta vare på både natur- og kulturgrunnlaget som muliggjør friluftsliv i Norge. Villrein er også tatt inn som eget målområde i den reviderte planen.

«Handlingsplan for natur, kulturarv og miljø» utdyper DNTs hovedstrategi «Veivalg 2019-2023 Et rikt liv med enkle midler». Fremtidige revisjoner av handlingsplanen og veivalgsdokumentet vil samkjøres. Prioriteringene i «Handlingsplan for natur, kulturarv og miljø» er også i tråd med ny bærekraftstrategi for DNT 2021 -2030 som blant annet legger til grunn at DNT skal være tydelig stemme for friluftslivsinteresser og vår felles natur- og kulturarv.

«Handlingsplan for natur, kulturarv og miljø 2021 - 2024» starter med en kort gjennomgang av de viktigste utfordringene for naturen. Deretter beskriver dokumentet forankringen til DNTs formålsparagraf og visjon og DNTs rolle i saker om natur, kulturarv og miljø. Til slutt presenteres mål, delmål og tiltak relatert til noen av de viktigste utfordringene.

Landsstyret vil oppfordre alle medlemsforeningene til å tilpasse mål og tiltak til egen forening.

1. HOVEDUTFORDRINGER

De gode natur- opplevelsene er truet

Bit for bit-nedbygging fører til store endringer for natur, landskap og opplevelseskvaliteter.

Det norske landskapet endrer seg raskt, i stor grad som følge av arealinngrep. Arealbruken er i hovedsak et resultat av små og store enkeltvedtak som hver for seg ikke medfører store konsekvenser, men som samlet fører til store endringer for natur, landskap og opplevelseskvaliteter. Sektorbasert forvaltning og overføring av ansvar nedover i forvaltningskjeden gir mer bit for bit-nedbygging og er en stor utfordring for en helhetlig og bærekraftig forvaltning av naturen.

Viktige natur- og friluftslivsområder forsvinner hvert år til fordel for annen arealbruk, og mange av de opplevelses- og steds-kvalitetene som friluftslivet baserer seg på, forsvinner eller forringes. Dette påvirker også folks mulighet til å drive et aktivt friluftsliv med de positive ringvirkninger det har på fysisk og psykisk helse. En bærekraftig arealforvaltning er en forutsetning for å fremme god folkehelse.

Også friluftsliv kan utøve press på naturen, og folk som ferdes i naturen må alltid gjøre det på en naturvennlig måte som ivaretar hensyn til planter og dyreliv. Villrein er spesielt sårbar for forstyrrelser fra folk, og når turfolk ferdes i villreinområder i Sør-Norge, må de derfor ta særskilte hensyn. Turfolk må også ta hensyn til tamrein når de ferdes i reinbeitedistriktene, og til husdyr på utmarksbeite.

STOR INDUSTRIUTBYGGING I UTMARKA

Behovet for fornybar energi fører til en storstilt utbygging av vindkraft, vannkraft og overføringslinjer. Energipolitikken er i dag ikke godt nok samordnet med miljøpolitikken. Hensynet til natur-, landskap og friluftslivsverdier blir ikke godt nok ivare tatt i konsesjonsprosesser, og den samlede virkningen av naturinngrepene blir ikke tilstrekkelig vurdert og vektlagt. At lokalsamfunn og friluftsliv- og naturvernorganisasjoner har for liten

mulighet til å medvirke i prosessene er også en stor utfordring. Annen industriutbygging i utmarka, spesielt bergverksdrift/gruvedrift, har også store konsekvenser for natur og friluftsliv.

PRIVATE HYTTEFELT OG TURISTANLEGG

Utbygging av store hyttefelt og turistanlegg i fjellet og i fjellskogen skjer ofte i attraktive og sårbare natur- og friluftslivsområder. I tillegg til selve hyttene og anleggene, er det betydelige naturinngrep forbundet med tilhørende infrastruktur som veier og energiforsyning, samt at utbygging ofte medfører stor lysforurensning. Slik utbygging kan redusere den gode opplevelsen av natur og landskap og begrenser mulighetene for fri ferdsel. Det foreligger verken statlige planretningslinjer eller regionale planer for å sikre en helhetlig forvaltning av fjellnaturen utenfor verneområdene.

PRESS PÅ BYNÆRE AREALER

Befolkningsvekst og tilflytting skjer i all hovedsak til områder som allerede er tett befolket. Det fører til utbyggingspress på lokale grønnstrukturer og by- og tettstednære friluftslivsområder. Dette kan bidra til at viktige steds-kvaliteter forsvinner, og at folk får dårligere mulighet til å drive friluftsliv i hverdagen. Det kan også føre til mer bilkjøring til turutgangspunkt og dermed bidra til å øke klimagassutslippene.

KYSTSONEN UNDER PRESS

Det særegne og attraktive kystlandskapet er utsatt for utbyggingspress fra blant annet energiprojekter, hyttebyggingsprosjekter, havner, bergverk og oppdrettsanlegg. Det foreligger statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen, men i mange kommuner er det en altfor liberal dispensasjonspraksis.

Sammenlignet med innlandet, er få områder vernet mot naturinngrep. I tillegg er støyende og hurtiggående motorfarkoster en utfordring for kystfriluftslivet.

STOR TURISTTRAFIKK

Enkelte spektakulære turmål har opplevd en stor vekst i antall besøkende på få år. Dette kan være utfordrende for sårbar natur og for sikkerheten til turgåere, i tillegg til at det forringer opplevelsesverdien. Stor turisttrafikk har flere steder utløst behov for tyngre tilrettelegging blant annet av stinettet og toalettanlegg samt behov for etablering av «nødbuer» og «vakter» i fjellet. Alt dette koster penger og fører til diskusjon om hvem som skal betale.

HINDRINGER FOR FRI FERDSEL

Fri ferdsel blir hindret eller vanskeliggjort av ulike typer sperringer, utbygginger eller omdisponeringer av arealer. Det mangler krav i lovverket til kartlegging av ferdselsårer for friluftsliv før arealplaner for utbygging kan vedtas, og kommunene mangler i stor grad digital oversikt over sti- og turveinettet sitt. Dette fører til at stier og turveier ofte ikke blir tatt hensyn til i byggesaker og i plansaker og dermed ikke blir tatt hensyn til ved realisering av utbygginger. I tillegg er mange kommuner lite offensive i å følge opp ulovlige tiltak i utmarka. Lite tilsyn og mangelfull håndheving kan også føre til mindre respekt for regelverket og flere ulovlige tiltak.

STØY OG FORSTYRRELSE I UTMARKA

Endringer i regelverket for motorferdsel i utmark har langt på vei opphevet det tradisjonelle skillet mellom nytte- og fornøyleskjøring. Dette øker støyforurensningen i norsk natur og skaper konflikter mellom motoriserte kjøretøy og skiløpere/turgåere. Liberalise-

ringen skjer til tross for god dokumentasjon på at det er naturopplevelse og fravær av støy som i størst grad motiverer til friluftslivsaktivitet. Også forstyrrelser fra elektriske fremkomstmidler og fra droner kan bidra til å true de gode naturopplevelsene og skape konflikter i utmarka. I tillegg gir vindkraftutbygging og annen næringsutvikling støy og lysforurensninger i store områder.

KLIMAENDRINGER OG GJENGRØING

Klimaendringene kan føre til store endringer i norsk natur. Mange arter og naturtyper er allerede truet av klimaendringene, nye arter kommer til, og fremmede skadelige arter som allerede har etablert seg i Norge, kan spre seg enda mer. Et fuktigere og varmere klima fører også til mer ras og flom. Dette innebærer større krav til bygging og vedlikehold av stier, hytter og annen tilrettelegging i naturen. Mer ekstremvær som følge av klimaendringer skaper også sikkerhetsutfordringer for friluftslivet. I tillegg bidrar klimaendringer sammen med endret bruk av utmarka, til gjengroing av kulturlandskap og høyfjellsnatur. En kraftig nedgang i antall setre i drift og mindre bruk av utmarksbeite har ført til at store arealer gror igjen. Samtidig trekker tregrensen seg oppover, og vegetasjon i høyereliggende strøk gror tettere og raskere på grunn av et varmere og våtere klima. Gjengroing og klimaendringer påvirker både muligheten til å drive friluftsliv, og selve friluftslivsopplevelsen.

Naturopplevelser for livet

DNTs visjon er «Naturopplevelser for livet» og formålsparagrafen er «DNT skal arbeide for et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv og for sikring av friluftslivets natur- og kulturgrunnlag.»

DNTs handlingsplan for natur, kulturarv og miljø er forankret i visjon, formålsparagraf, verdier og vedtekter fastlagt av DNTs landsmøte. Dette kapitlet omhandler hvilken posisjon DNT skal ha som samfunnsaktør og beskriver arbeidsfordeling mellom DNT sentralt og medlemsforeningene.

DNTS VISJON OG FORMÅLSPARAGRAF

Uten attraktive turområder og landskap, mister vi de gode naturopplevelsene som norsk friluftsliv og DNTs virksomhet baserer seg på. DNTs natur- og miljøvernarbeid er dermed nært knyttet til visjonen vår og verdiene våre. Den viktigste oppgaven er å hindre naturinngrep og naturbruk som reduserer muligheten til et allsidig og opplevelserikt friluftsliv for alle.

DNTs handlingsplan for natur, kulturarv og miljø er en oppfølging av «Veivalg 2019–2023», kapittel 3.1.3 Natur, kulturarv og miljø, og den er primært en oppfølging av andre del av formålsparagrafen «...sikring av friluftslivets natur- og kulturgrunnlag».

Relevante mål er å:

- «Bidra til å sikre friluftslivets natur- og kulturgrunnlag og at myndighetene prioriterer natur- og friluftssinteressene.»
- «Forvalte DNTs materielle og immaterielle kulturarv slik at historie, kulturminner og friluftslivstradisjonen ivaretas.»

Naturforvaltningsarbeidet er også forankret i DNTs vedtekter. I følge § 3 i vedtektene, skal DNT sentralt blant annet:

- Arbeide for sikring og vern av natur- og friluftslivsområder.
- Fremme og støtte øvrige natur- og miljøvern tiltak av betydning for medlemsforeningene.
-

DNT SOM SAMFUNNSAKTØR

DNT ønsker både bruk og vern av norsk natur. Vi mener at bruk av naturen til enkel og naturvennlig friluftslivsaktivitet bidrar til naturglede og økt forståelse av behovet for å ta vare på natur. Som samfunnsaktør skal DNT derfor medvirke til å sikre natur og kulturmiljøet og legge til rette for enkel og naturvennlig aktivitet. Med høy troverdighet, lang historie og mange medlemmer kan DNT spille en viktig rolle i samfunnsdebatten. Vi skal påvirke beslutningstakere til å ta gode og framtidsrettede miljøvalg, samtidig som vi skal informere og engasjere egne medlemmer og befolkningen generelt for å styrke oppslutningen om våre posisjoner og de natur- og friluftssinteressene vi vil forsvare.

Rollen vår som samfunnsaktør i forbindelse med natur-, kultur og miljøspørsmål er dermed todelt:

- Påvirke beslutningstakere i forbindelse med relevante natur-, kulturarv- og miljøspørsmål.
- Påvirke befolkningen og sentrale næringslivsaktører for å styrke oppslutningen om å ivareta natur-, kulturarv og friluftslivsverdier.

ORGANISERING

Handlingsplanen er styrende for DNT sentralt og førende for medlemsforeningene, basert på de forpliktelsene som ligger i medlemskapsavtalen til hver enkelt forening.

- DNT sentralt skal følge opp og påvirke rammevilkårene for friluftslivet i den nasjonale politikken, og bidra i enkeltsaker som er viktige nasjonalt eller prinsipielt. I tillegg skal DNT sentralt ha en støttefunksjon for medlemsforeningene gjennom å bistå med råd og veiledning, og sikre god samordning og kompetansespredning. Det skal blant annet arrangeres nettverkssamlinger for naturvernansvarlige i medlemsforeningene minst en gang i året.
- Medlemsforeningene har hovedansvaret for saker som

blir avgjort lokalt eller regionalt. De fylkesvise «Forum for natur og friluftsliv» (FNF) er viktige samarbeidsorgan. For å styrke det lokale og regionale nivået innen organisasjonens arbeid for naturvern og friluftsliv kan det etableres samarbeidsforum for medlemsforeningene innen en region. Samarbeidsforumet kan benyttes til å utvikle felles strategi i saker som utfordrer friluftslivets interesser og naturen i en region. Regionale samarbeidsforum organiseres av medlemsforeningene i en region. Fylkeskoordinatorer fra Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) kan ta del i arbeidet som foregår i regionale samarbeidsforum.

Medlemsforeningene har ulike ressurser og forutsetninger for å nå målene i handlingsplanen. For å sikre måloppnåelse samarbeider DNT med ulike organisasjoner innenfor natur, friluftsliv, kulturarv og reiseliv. Dette bidrar til økt gjennomslagskraft og et tydeligere budskap fra miljøbevegelsen i viktige saker.

KOMMUNIKASJON OG PÅVIRKNINGSARBEID

Vår innsats innen forvaltning av natur- og kulturmiljø er i stor grad et eksternt påvirkningsarbeid. Myndigheter på ulike nivåer og innen ulike sektorer er en viktig målgruppe, og mediekontakt er viktig i visse typer saker. Kommunikasjon av våre synspunkter og forslag skjer hovedsakelig i saker som angår rammevilkår for natur, kulturmiljø og friluftsliv (lover, forskrifter, politiske styringsdokument mv.), mens enkeltsaker kan også ha prinsipiell betydning. DNT sentralt ønsker å være et kompetansesenter for medlemsforeningene. Gjensidig informasjonsutveksling mellom DNT sentralt og medlemsforeningene er viktig for å sikre et samordnet budskap i ulike saker, både internt og eksternt.

For denne handlingsplanen skal det utarbeides en egen kommunikasjonsplan. Kommunikasjonsplanen skal omfatte intern og eksternt kommunikasjon.

FOTO: ANDRE MARTON PEDERSEN

3. MÅLOMRÅDER OG TILTAK

Dette kapitlet inneholder seks viktige målområder. Hvert målområde omtaler et prioritert tema, etterfulgt av et hovedmål og flere delmål. Under delmålene ligger i tillegg forslag til prioriterte tiltak. Foreningene kan også utvikle lokale tiltak tilpasset eget arbeid.

3. MÅLOMRÅDER OG TILTAK

1. ALLEMANNSRETTE OG RAMMEVILKÅR FOR ET BÆREKRAFTIG FRILUFTSLIV

Frilufsloven gir oss lovfestet rett til fri ferdsel i utmark, noe som er en forutsetning for friluftslivet i Norge. Allemannsretten må derfor holdes i hevd, vi må sikre at viktige naturområder er tilgjengelige, og at bruken skjer på en måte som gjør at fremtidige generasjoner også får muligheten til gode naturopp-

levelser. Store turiststrømmer til ikoniske turmål, har de senere årene satt allemannsretten på prøve. DNT mener det er viktig å finne gode løsninger som ivaretar både naturen, opplevelsesverdiene og sikkerheten, uten at dette rokker ved allemannsretten.

DELMÅL OG TILTAK

Sikre allemannsretten.

- Bidra til god intern og ekstern kunnskap om rettigheter og plikter i allemannsretten.
- Medvirke til at friluftslivsfolk opptrer hensynsfullt overfor andre brukere og grunneiere.
- Bidra til god dialog med grunneiere, forvaltning og politikere.
- Medvirke til å hindre brukerkonflikter.
- Arbeide for bedre ivaretagelse av stier og adkomst til utmarka i planarbeid og byggesaker.
- Arbeide for sammenhengende kyststier og tilgjengelig strandsone for allmennheten.

Bidra til en utvikling av ikoniske turmål der både naturen, opplevelsesverdien og allemannsretten blir ivaretatt.

- Kanalisere store turiststrømmer til turmål som tåler stor trafikk.
- Arbeide for robust, naturvennlig og stedstilpasset tilrettelegging av ikoniske turmål.
- Støtte opp om arbeidet med nasjonale turiststier.

Prioritere ressurser som bidrar til et mer bærekraftig reiseliv.

- Arbeide for mer ressurser til satsingen på «Grønn tur»-nettverket.
- Vurdere deltagelse i relevante forskningsprosjekter om miljøvennlige fritidsreiser og delingsøkonomi.
- Følge og utvikle tiltakene i «Veikart for en bærekraftig reiselivsnæring».
- Prioritere nasjonal markedsføring av turmål.
- Medvirke til at fellesgodefinansiering/brukerbetaling ikke svekker allemannsretten.
- Utarbeide en felles politikk i DNT for hva vi mener om fellesgodefinansiering / turistskatt.

HOVEDMÅL

Sikre rammevilkårene for et bærekraftig friluftsliv.

2. VERN OG BEVARING AV NATUR OG LANDSKAP

Nedbygging av grønne areal og oppsplitting av sammenhengende naturområder fører til landskapsendringer, redusert naturmangfold og dårligere mulighet for gode naturopplevelser. Utbygging av store hyttefelt og reiselivsbygg i fjellet fører til omfattende landskapsendringer, by- og tettstednære grøntområder blir bygd ned, og driftsendringer i landbruket og klimaendringer bidrar til at det er en omfattende gjengroing av fjellområder og kultur-

landskap. Viktige natur- og friluftsområder trenger bedre beskyttelse. For å hindre en fragmentert arealforvaltning, trenger vi virkemidler som bidrar til en helhetlig forvaltning av naturen, og vi må vite hvor mye natur som hvert år forsvinner. Å ta vare på natur er også svært viktig for lagring og opptak av karbon. For å løse klimautfordringene er det derfor avgjørende at vi klarer å se klima og natur i sammenheng.

DELMÅL OG TILTAK

Bidra til å hindre bit-for-bit nedbygging av norsk natur.

- Arbeide for at det utredes en Naturkur 2030, på lik linje med Klimakur 2030, hvor natur og klima sees i sammenheng,
- Arbeide for innføring av arealregnskap og «arealnøytralitet» i kommunene,
- Arbeide for å styrke kommunenes kompetanse på natur- og miljøområdet.
- Arbeide for vern og bevaring av større skog-, fjell- og kystlandskap, blant annet gjennom supplerende vern.
- Arbeide for at regjeringen utarbeider en nasjonal landskapsstrategi.
- Arbeide for «markagrense» eller «fjellgrense» i alle kommuner.
- Arbeide for statlig initiativ og økonomisk støtte til utarbeiding av regionale planer for viktige fjellområder utenfor verneområdene.
- Arbeide for at alle kommuner har kartlagt og verdsatt sine friluftsområder og at disse er tilgjengeliggjort i en nasjonal database.
- Arbeide for å få på plass virkemidler for verdisetting og prissetting av natur.

Medvirke til god forvaltning av natur-, friluftslivsområder og landskapskvaliteter.

- Være aktiv bidragsyter i forvaltningen av verneområder og annen arealforvaltning.
- Bidra til at ulike typer kulturlandskap holdes i hevd gjennom aktiv bruk, skjøtsel og minst mulig utbygging.
- Arbeide for hensynsfull bruk og god formidling av historiske ferdselsårer i landskapet.
- Bidra til at sertifiseringsordninger for bærekraftig skogbruk ivaretar natur- og friluftslivsinteresser.
- Støtte opp om kommunenes og fylkenes arbeid med planer for friluftslivets ferdselsårer.
- Ta hensyn til klimaendringer i form av risiko for ras og flom i forbindelse med tilrettelegging av stier og rutenett.
- Arbeide for bedre vern for turstier i lovverk og forvaltningsprosesser.

HOVEDMÅL

Bevare og sikre god forvaltning av viktige natur- og friluftslivsområder og landskapskvaliteter.

3. NATURVENNLIG ENERGIPRODUKSJON

Hvert år blir det mindre urørt natur i Norge. Utbygging av energianlegg (vindkraft, vannkraft og kraftledninger) skjer ofte i urørte naturområder med store friluftslivsverdier. Vindkraft innebærer store naturinngrep, og er samlet sett den største arealsaken i Norgeshistorien. DNT er bekymret for omfanget av videre utbygging.

DNT er ikke imot all kraftutbygging. Verden står overfor alvorlige menneskeskapte klimaendringer. Utbygging av fornybar energi er nødvendig for å redusere klimautslippene og er en viktig del av det

grønne skiftet. Samtidig må det skje på en måte som ikke ødelegger verdifulle natur- og friluftslivsområder. Vi må klare å ta vare på både klima og natur. Myndighetene må derfor satse på effektive klimatiltak med minst mulig tap av natur. Innsats for energieffektivisering og -sparing må trappes opp, og det må satses mer på alternative energikilder som sol, berg-/grunnvarme og havvind, samt opprustning av eksisterende vannkraftverk. Utbyggingen av vindkraft på land må styres i retning av allerede utbygde og industrialiserte områder.

DELMÅL OG TILTAK

Fremme krav om en helhetlig gjennomgang av energipolitikken.

- Fremme innspill til politiske partier.

Medvirke til at det nye konsesjonssystemet for vindkraft tar tilstrekkelig hensyn til natur- og friluftslivsverdier og styrker kravene til medvirkning fra sivilsamfunnet.

- Foreslå konkrete endringer i konsesjonssystemet for landbasert vindkraft, herunder styrke miljøforvaltningens rolle, hjemmel for tidlig avslag, klare kriterier for konsesjon, strengere krav til konsekvensutredninger og videre kunnskapsinnhenting.

Medvirke til at tildelte vindkraftkonsesjoner tas opp til ny vurdering.

- Fremme krav om en miljøfaglig gjennomgang av grunnlaget for tildelte konsesjoner og at utvalgte konsesjoner trekkes tilbake eller tas opp til ny vurdering.

Medvirke til å begrense negative virkninger av vannkraftreguleringer og overføringslinjer.

- Arbeide for at myndighetene i størst mulig grad stimulerer til opprusting av eksisterende vannkraftverk.
- Arbeide for å oppnå betydelige miljøforbedringer i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkår.
- Arbeide for at det innføres standard naturforvaltningsvilkår i alle regulerte vassdrag.
- Arbeide for nye nasjonale føringer for vannkraft i forbindelse med regionale vannforvaltningsplaner.
- Fremme krav om kartlegging og offentliggjøring av konsesjonsløse vannkraftanlegg.
- Arbeide aktivt imot inngrep i vernede vassdrag, utover nødvendig flom- og skredsikring.
- Medvirke til å forhindre negative virkninger av større kraftlinjeutbygginger i sentralnettet.

HOVEDMÅL

Hindre energiutbygging i intakt og sårbar natur og redusere påvirkningen på viktige natur- og friluftslivsverdier fra produksjon og overføring av energi.

4. STILLHET I NATUREN

Stillheten er truet. Det har de senere årene pågått en liberalisering av motorferdselregelverket, og stadig mer støy og forstyrrelser i naturen gjør det vanskeligere å oppleve stillhet og ro.

Også på sjøen har det skjedd endringer, med økt trafikk av hurtiggående og støyende fritidsfarkoster. Dette utgjør flere steder en trussel for det enkle friluftslivet langs kysten. I tillegg har bruk av droner i naturen økt merkbart på få år. Selv om bruk av droner i mange tilfeller er positivt og blant annet gir muligheter til å dokumentere natur og turmål, kan det forstyrre både mennesker og dyr i naturen.

Elektriske kjøretøyer blir mer og mer vanlig, og regnes uavhengig av fart og yteevne, som motorisert ferdsel. Spesielt elsykler har bidratt til å gjøre skillet mellom friluftsliv og motorferdsel mer utydelig. DNT har uttalt seg positivt til bruk av elsykler med begrenset fart og yteevne på turveier i utmark hvis det ikke har uheldige konsekvenser for natur og friluftsliv. Elsykler med begrenset fart og yteevne, har i dag blitt lovlig i store deler av utmarka vår.

DELMÅL OG TILTAK

Synliggjøre verdien av natur uten støy og forstyrrelser.

- Formidle betydningen av natur uten støy og forstyrrelser, som en sentral del av den norske friluftslivskulturen, og viktigheten for livskvalitet, folkehelse og naturmangfold.

Redusere motorisert ferdsel i utmark, vassdrag og skjærgård.

- Arbeide for å begrense motorisert ferdsel i utmark og skjærgård.
- Arbeide for fartsgrense for snøskuterkjøring.
- Arbeide for et enhetlig og nasjonalt regelverk for fartsgrense på sjøen for fritidsfarkoster.

Bidra til at bruken av droner ikke forringer naturopplevelsen.

- Formidle gjeldende regelverk og veiledninger i relevante interne kanaler.

HOVEDMÅL

Redusere motorisert ferdsel i utmark og skjærgård slik at det fortsatt er mulig å oppleve naturens ro og stillhet.

5. FRILUFTSLIVETS KULTURARV

I DNTs formålsparagraf slår vi fast at vi skal ta vare på friluftslivets natur- og kulturgrunnlag. I det ligger det en anerkjennelse av at friluftsliv ikke muliggjøres av flott natur alene, men at friluftslivet i Norge også er basert på tilrettelegging, nedarvet kunnskap og tusenvis av års samspill mellom natur og mennesker. Den kulturarven vi forvalter i DNT er todelt: for det første skal vi ta vare på friluftslivets immaterielle kulturarv – og norsk turkultur med det den innebærer av kunnskap om sikker og hensynsfull

ferdsel i naturen og det enkle friluftslivet. For det andre har vi et ansvar for å forvalte den materielle historien. Mange av hyttene våre har kulturminneverdier, og det kan også stier, varder og andre fysiske objekter langs turrutene ha. DNT tilrettelegger dessuten for friluftsliv i landskap som er formet av mennesker i samspill med naturen gjennom tusenvis av år. Bevissthet om menneskelige spor i naturen kan bidra til en rikere friluftslivsopplevelse.

DELMÅL OG TILTAK

Styrke bevissthet og kunnskap om materiell og immateriell kulturarv i egen organisasjon.

- Skape faglige møteplasser for kulturarv i foreningene.
- Innføre kunnskap om kulturmiljøer i kursmateriale.
- Delta i faglige nettverk og samarbeide med relevante fagmiljøer.
- Styrke hyttevertenes bevissthet og kunnskap om norske mattradisjoner.

Styrke formidlingen av turruter og hytter med historisk verdi.

- Kartlegge kulturminneverdier på DNTs hytter og anlegg.
- Synliggjøre utvalgte kulturminner med tilknytning til våre turruter på UT.no.
- Videreføre satsingen på Historiske vandreruter.
- Samarbeide med andre aktører om formidling av kulturarven i verdifulle landbruks- og kystlandskap.
- Satse videre på kystfriluftsliv og kystleden.

Bidra til at tradisjonelle håndverksteknikker lever videre

- Samarbeide med fagmiljø og organisasjoner som har kunnskap om byggeskikk ved hytterestaurering.
- Bidra til at det holdes kurs for frivillige og ansatte i medlemsforeningene.
- Tilgjengeliggjøre faglige råd om tradisjonell håndverksteknikk på stier og turruter, som for eksempel steinsetting og tørrmuring.

Tar vare på og formidle DNTs historie på en ansvarlig måte.

- Arbeide for dokumentasjon av DNTs materielle og immaterielle kulturarv
- Aktivt bruke vår egen historie i formidling.

Sørge for at norske friluftslivstradisjoner styrkes og videreføres.

- Kommunisere på en måte som skaper entusiasme for det enkle friluftslivet.
- Prioritere aktiviteter som fremmer et enkelt, naturvennlig friluftsliv.
- Bruke turlederutdanningen og andre kurs og aktiviteter for å videreføre kunnskap om norsk turkultur.
- Fremme organisert og uorganisert ferdsel på bre for å sikre at breaktivitet fortsatt står sentralt DNTs virksomhet og den nasjonale friluftslivstradisjonen.
- Gjennom formidling og opplæring arbeide for å bevare våre norske fjellsporttradisjoner.

HOVEDMÅL

Forvalte DNTs materielle og immaterielle kulturarv slik at historie, kulturminner og friluftslivstradisjonen ivaretas.

6. VILLREIN OG TAMREIN

Villreinen er en nasjonal ansvarsart for Norge. Vi har et internasjonalt ansvar for å ivareta villreinen og dens leveområder. DNT vil jobbe for en bærekraftig villreinforvaltning.

Villreinen har over tid fått stadig mindre leveområder på fjellet. Hyttebygging, veier og energiutbygging legger beslag på viktige beiteområder, trekkveier og kalvingsområder, og ferdsel kan også påvirke arealbruken til dyrene.

DNT har hytter og ruter i villrein- og tamreinområder, og det er viktig at vi tar hensyn til reinen når

vi er på tur i disse områdene.

Samtidig ønsker vi å tilrettelegge for et sammenhengende hytte- og rutenett for friluftsliv i fjellet. I mange tilfeller handler det om å balansere de ulike interessene. For å lykkes, er det avgjørende med god dialog.

DELMÅL OG TILTAK

Redusere ferdsel til sårbare områder og tider av året.

- Merke turruter og kviste løyper i tråd med vedtatte planer.
- Unngå tilrettelegging i bestemte områder.
- Vurdere å legge om turruter hvis det er nødvendig.

Informere om hensyn til villrein og tamrein.

- Ha oppdatert informasjon om villrein på ut.no.
- Informere om villrein og tamrein på hytter i aktuelle områder.
- Jevnlig tipse Fjell og Vidde og andre relevante medier om villreinhensyn.
- God opplæring i turlederutdanningen om villrein.

Bidra til økt kunnskap om villrein og ferdsel.

- Støtte opp om forskningsprosjekter om villrein og ferdsel.
- Bidra med statistikk fra DNT-hytter.

Være en positiv og konstruktiv aktør i villreinforvaltningen.

- Delta aktivt i nasjonalt nettverk for villrein og på areanaer der villreinforvaltning diskuteres
- Bidra i arbeidet med regionale villreinplaner og andre styringsdokumenter for villrein.
- Være en sentral aktør i arbeidet med sti- og løypeplaner i villreinområder.
- Invitere til god dialog ved nyetableringer av hytter.

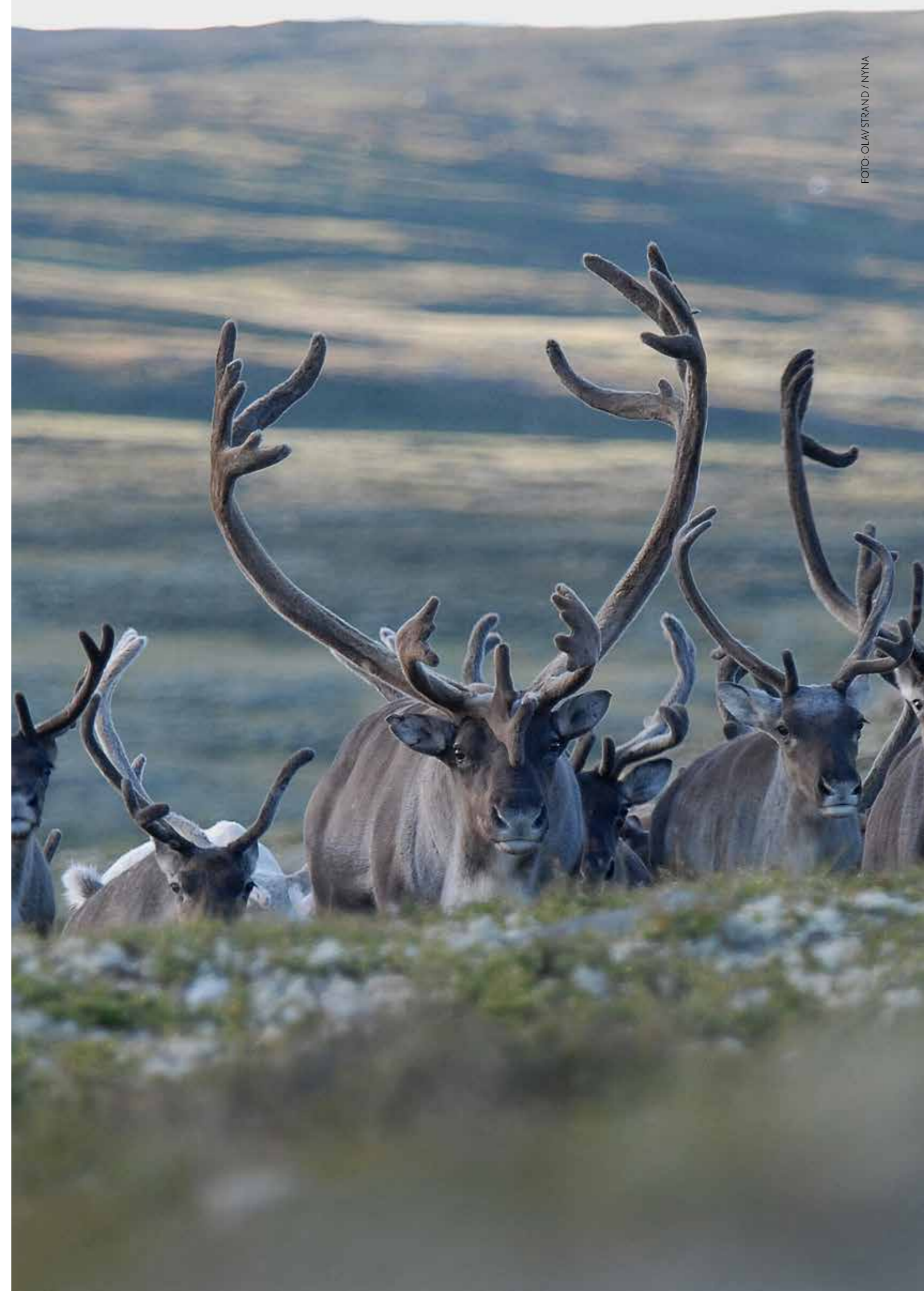
Være åpen for å vurdere begrensninger på hyttedrift i villreinfjellet.

- Vurdere åpningstider opp mot ønsket om å styre ferdselen i perioder av året.
- Prioritere videreutvikling av hytte- og rutenettet i mindre sårbare områder.
- Vurdere å flytte hytter og ruter som ligger spesielt uheldig til for villrein.

HOVEDMÅL

Bidra til en bærekraftig villreinforvaltning og tilrettelegge for friluftsliv som tar hensyn til villrein og tamrein.

Den Norske Turistforening - Youngstorget 1 0181 Oslo Info@dnt.no www.dnt.no